

Список використаних джерел

1. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24.02.2022 р. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей провадження у справах про встановлення факту народження або смерті особи в умовах воєнного чи надзвичайного стану та на тимчасово окупованих територіях: Закон України від 01.07.2022 р. № 2345-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2345-20#Text>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України в ред. від 03.10.2017 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

УДК 347.963

Наталія СИДОРЕНКО,

аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ

АСПЕКТИ УЧАСТІ ПРОКУРОРА В СПРАВАХ ПРО ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНОГО СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації в Україні введено воєнний стан. Запровадження воєнного стану та активні бойові дії на території України впливають на всі сфери функціонування держави, в тому числі на здійснення судочинства.

Так, було змінено територіальну юрисдикцію (підсудність) окремих судів у зв'язку із неможливістю здійснювати правосуддя в умовах воєнного стану, суттєво збільшилася кількість справ, розгляд яких здійснюється за спрощеними процедурами, широко практикується розгляд справ в режимі відеоконференції тощо. Особливо актуальним є відновлення втраченого судового провадження, що зумовлено знищенням приміщень судових установ та втратою матеріалів судових проваджень, зокрема через об'єктивні причини під час воєнного стану, як-то пожежа, протиправні дії третіх осіб тощо.

Особливістю такої стадії як відновлення втраченого судового провадження є те, що вона спрямована на захист процесуальних прав учасників цивільної справи, закінченій ухваленням рішення або у якій провадження закрито. Відновлення втраченого судового провадження регулюється розділом X Цивільного процесуального кодексу України, Законом України від 15 квітня 2014 року «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», Інструкцією з діловодства в місцевих та апеляційних судах України, затвердженій наказом Державної судової адміністрації від 20 серпня 2019 року № 814. Деякі роз'яснення щодо порядку проведення втраченого судового провадження надані у постанові Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року № 2 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції».

Відповідно до ст. 489 ЦПК України втрачене судове провадження у цивільній справі може бути відновлене за заявою учасника справи або за ініціативою суду [1]. Згідно із ст. 42 ЦПК України до учасників справи належать сторони, треті особи, органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб. Отже, прокурор може звертатися до суду з заявою про відновлення судового провадження, вказавши, зокрема, які особи брали участь у справі [1].

Під час дослідження деяких аспектів участі прокурора у цивільному процесі з метою захисту інтересів держави та осіб, зокрема, у справах про відновлення втраченого судового провадження, варто звернути увагу на те, що звернення до суду із заявою про відновлення втраченого провадження можливе в тому числі й безпосередньо особою, захист інтересів якої під час розгляду позовної заяви здійснював прокурор.

Так, відповідно до ухвали Слов'янського міськрайонного суду Донецької області від 23.04.2018 року у справі № 0551/7069/2012 за позовом прокурора Будьоннівського району м. Донецька в інтересах держави в особі АТ «Ощадбанк» до ОСОБА_1, ОСОБА_2 про стягнення заборгованості за кредитом до суду надійшла заява ПАТ «Державний Ощадний банк України» в особі філії Донецьке обласне управління АТ «Ощадбанк» про відновлення втраченого судового провадження у зв'язку із тим, що приміщення Центрально-Міського районного суду м. Горлівки перебуває на тимчасово непідконтрольній території та матеріали судового провадження є втраченими. Відновлення вказаного провадження необхідне для вирішення питань, пов'язаних із зверненням судового рішення до виконання. Заяву ПАТ «Державний Ощадний банк України» в особі філії Донецьке обласне управління АТ «Ощадбанк» про відновлення втраченого судового провадження задоволено [2].

Разом із тим, виникає питання, чи може прокурор, який взагалі не був учасником справи, звернутися до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження. Якщо проаналізувати повноваження прокурора, визначені у ч. 6 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру», можна дійти до висновку про те, що прокурор може вступити за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, на будь-якому етапі судового провадження [3] (у ч. 3 ст. 56 ЦПК України визначено можливість такого вступу до початку розгляду справи по суті), може ініціювати перегляд судових рішень, у тому числі у справі, порушеній за позовом іншої особи, брати участь у виконавчому провадженні при виконанні рішень у справі, в якій прокурором здійснювалося представництво інтересів громадянина [1], проте в законодавстві не закріплено право прокурора звертатися до суду першої інстанції із заявою про відновлення втраченого провадження в тому випадку, якщо він не був учасником справи, закінченій ухваленням судового рішення.

Вбачається, що таке право може бути втілене прокурором на підставі комплексного застосування положень статей 42, 56, 57, 489 ЦПК України. Так, зокрема, частина 1 ст. 57 ЦПК України передбачає, що органи та інші особи, які відповідно до ст. 56 цього Кодексу звернулися до суду в інтересах

інших осіб, мають процесуальні права та обов'язки особи, в інтересах якої вони діють, за винятком права укласти мирову угоду [1].

Відповідно до ст. 490 ЦПК України заява про відновлення втраченого судового провадження подається до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції [1]. Під час звернення до суду із заявою варто враховувати положення розпорядження Верховного Суду Верховного Суду від 06.03.2022 № 1/0/9-22 «Про зміну територіальної підсудності судових справ в умовах воєнного стану», яким визначено перелік судів, територіальну підсудність справ яких змінено.

Ще одним актуальним та проблемним аспектом участі прокурора у справах про відновлення втраченого провадження є можливість вступу прокурора за своєю ініціативою у справу про відновлення провадження у випадку, якщо прокурор не був учасником відповідного судового провадження із врахуванням того, що розгляд справ про відновлення втраченого провадження відбувається за правилами спрощеного позовного провадження.

Загалом положеннями ч. 3 ст. 56 ЦПК України передбачено, що у визначених законом випадках прокурор звертається до суду з позовною заявою, бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, до початку розгляду справи по суті, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами [1].

Відповідно до ч. 3 ст. 489 ЦПК України розгляд заяви про відновлення втраченого судового провадження здійснюється за правилами спрощеного позовного провадження з повідомленням учасників справи з урахуванням особливостей, передбачених цим розділом, протягом тридцяти днів з дня надходження заяви до суду [1].

Згідно із положеннями ч. 2, 3 ст. 279 ЦПК розгляд справи по суті в порядку спрощеного провадження починається з відкриття першого судового засідання або через тридцять днів з дня відкриття провадження у справі, якщо судові засідання не проводиться. Підготовче засідання при розгляді справи у порядку спрощеного провадження не проводиться [1].

Аналіз положень ч. 3 ст. 56 ЦПК України щодо момент вступу прокурора за своєю ініціативою у справу, порушену за позовом іншої особи, а саме – до початку розгляду справи по суті, а також положення ст. 209 ЦПК України про те, що завданням розгляду справи по суті є розгляд та вирішення спору на підставі зібраних у підготовчому провадженні матеріалів [1], дає підстави стверджувати про те, що вступ прокурора за своєю ініціативою можливий виключно під час підготовчого провадження. Проте це не співвідноситься із положеннями ч. 3 ст. 279 та ч. 3 ст. 489 ЦПК України, що вказує на існування правової колізії у законодавстві.

Аналогічної позиції дотримується і К. А. Гузе, який наголошує на тому, що «З аналізу зазначених стадій та обмежень, встановлених для прокурора у ч. 3 ст. 56 ЦПК України, нескладно дійти висновку, що в суді першої інстанції реалізація прокуратурою функцій представництва інтересів держави у формі вступу у розпочату справу можливо лише під

час підготовчого провадження, формою реалізації якого, згідно ст. 197 ЦПК України, виступає підготовче засідання. Водночас, відповідне засідання при розгляді справи у порядку спрощеного позовного провадження не проводиться (ч. 3 ст. 279 ЦПК України)» [4].

Таким чином, враховуючи вищевикладене, можна дійти до висновку про те, що участь прокурора у справах про відновлення втраченого провадження у випадку, якщо останній не був учасником справи, має певні процесуальні складнощі. На нашу думку, було б доцільно внести зміни до ч. 3 ст. 56 ЦПК України, передбачивши право прокурора, який не був учасником справи, звертатися до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження, а також можливість вступу у справу про відновлення провадження прокурора, який не був учасником справи, на будь-якій стадії судового розгляду, оскільки прокурор згідно із законом має право звертатися до суду в інтересах інших осіб та держави, а це, у свою чергу, є гарантією дотримання вимог статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

2. Ухвала Слов'янського міськрайонного суду Донецької області від 23.04.2018 у справі № 0551/7069/2012. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/73581281?q=%22%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83%D1%80%D0%BE%D1%80%22&links_npa=T04_1618%2010903.

3. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р. №1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.

4. Гузе К. А. Форми участі прокурора в цивільному судочинстві при розгляді малозначних справ. *Малозначні спори: європейський та український досвід вирішення* : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (23 листоп. 2018 р.). К. : Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», 2018. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14840/Huze_formy_uchast_i_prokurora_v_tsyvilnomu_sudochynstvi.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

УДК 347.948

Анастасія ТЕРЕЩЕНЯ,

здобувач Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук ***Курдан Богдан***

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ В СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ ЕКСПЕРТА З ПИТАНЬ ПРАВА

Норми статті 73 Цивільного процесуального кодексу, статті 70 Господарського процесуального кодексу та статті 69 Кодексу адміністративного судочинства включають рівні за сутністю положення: експерт з питань права є учасником судового процесу, може залучатися до